

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษา เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของบุคคลและสังคม ซึ่งเป็นรากฐานของการส่งเสริมความเจริญมั่นคงต่อบุคคลและประเทศชาติ ด้านตัวบุคคลนั้นการศึกษาจะพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของบุคคลให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยการให้ความรู้ทางด้านวิชาการ และครอบคลุมไปถึงคุณค่าทางด้านการสร้างคุณธรรม จริยธรรมที่ฝังงอให้แก่บุคคล ในด้านประเทศชาตินั้นความสำเร็จในการบริหารงานตามโครงการ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพและความสามารถของกำลังคนที่มีอยู่เป็นอย่างมาก ดังนั้นการฝึกอบรมให้การศึกษาและใช้กำลังคนในทางที่ถูกต้อง จึงมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศในทุกด้าน ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันที่พระราชทานแก่ ครู นักเรียน ฆราวาสพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ตอนหนึ่งว่า "การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทัศนคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพและประสิทธิภาพ"^๑

พลศึกษาได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิต การแสวงหาอาหาร การต่อสู้เพื่อรักษาชีวิตของมนุษย์มานานแล้วในสมัยโบราณ ทหารหรือนักรบจะต้องเป็นผู้ที่มีร่างกายแข็งแรงจึงต้องมีการออกกำลังกายอยู่เสมอ กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นและได้ให้มีการศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมทางพลศึกษา เช่น มวย ชีมา ยิงธนู ฟันดาบ เป็นต้น ดังที่ ฟอง เกิดแก้ว กล่าวว่า "พลศึกษามีความเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมของคนทุกชาติหรืออีกนัยหนึ่งกิจกรรมการออกกำลังกายเกือบจะเป็นชีวิตประจำวันเลยทีเดียว"^๒

^๑พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, "พระบรมราโชวาท," มิตรครู

๑๔ (สิงหาคม ๒๕๒๐): ๓.

^๒ฟอง เกิดแก้ว, ประวัติพลศึกษา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๒๐),

หน้า ๓.

การพลศึกษามีความเจริญก้าวหน้ามาตลอดตั้งแต่โบราณมา ถึงแม้ว่าในสมัยยุคมืด (Dark Ages) การพลศึกษาจะไม่ได้ได้รับความสนใจเท่าที่ควร เนื่องมาจากลัทธิแอสซีทิซึม (Asceticism) ที่มีความเชื่อว่า ร่างกายและจิตใจแยกกัน และเห็นว่ากิจกรรมการออกกำลังกายเป็นสิ่งโง่เขลา แต่เมื่อได้ค้นพบแนวคำสอนดั้งเดิมของกรีกที่เรียกว่า โอล กรีก เมนูสคริป (Old Greek manuscripts) ซึ่งในคำสอนนี้ได้กล่าวถึง ปรัชญาที่ว่า มนุษย์เราเป็นหน่วยรวมของร่างกายจิตใจ (Unity of Man) ซึ่งเป็นผลทำให้พลศึกษาเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตมนุษย์มาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ และพลศึกษาได้มีส่วนเกี่ยวข้องและสำคัญในระบบการศึกษามาโดยตลอด ดังที่นักการศึกษาและนักพลศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญ และคุณค่าของพลศึกษาไว้ ดังนี้

วอร์ซัคกี้ เพียร์ชอบ กล่าวไว้ว่า "วิชาพลศึกษาเป็นกระบวนการศึกษาอย่างหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการเจริญงอกงาม และมีการพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม"^๑

ฟอง เกิดแก้ว กล่าวไว้ว่า "การพลศึกษาจะช่วยส่งเสริมให้บุคคลได้มีการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมเพื่อจะได้มีชีวิตอยู่อย่างสมบูรณ์"^๒

บุชเชอร์ (Bucher) กล่าวไว้ว่า "การพลศึกษาจะช่วยให้มีความสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการ สติปัญญา การหาเหตุผล มีความรู้เรื่องการออกกำลังกาย การป้องกันโรค สร้างความร่วมมือซึ่งกันและกัน ช่วยให้นักเรียนทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีน้ำใจรักความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์ในสุนทรียภาพ รับผิดชอบหน้าที่ เคารพกฎหมาย สนับสนุนประชาธิปไตย"^๓

^๑วอร์ซัคกี้ เพียร์ชอบ, หลักและวิธีสอนวิชาพลศึกษา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓), หน้า ๒.

^๒ฟอง เกิดแก้ว, ประวัติพลศึกษา, หน้า ๓.

^๓Charless A. Bucher, Foundation of Physical Education, 7th ed. (St. Louis: The C.V. Mosby Co., 1975), pp. 76 - 78.

จอห์น ซี ทอมสัน (John C. Thomson) กล่าวว่า "พลศึกษาทำให้จิตใจเข้มแข็ง ร่างกายมีสมรรถภาพ หัวใจทำงานได้ดี และก่อให้เกิดทักษะส่วนบุคคล ซึ่งสามารถที่จะนำไปใช้ในเวลารว่างให้เกิดประโยชน์ได้"^๑

ด้วยเหตุที่พลศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคคล ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมให้สมบูรณ์เพิ่มประสิทธิภาพในการประกอบกิจการงาน เพื่อดำรงชีพในสังคม และเพิ่มสมรรถภาพของกำลังคนในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นนักการศึกษาและผู้บริหารประเทศ ได้มองเห็นคุณค่าประโยชน์ของการพลศึกษา จึงจัดวิชาพลศึกษาไว้เป็นองค์หนึ่งในแผนการศึกษาตั้งแต่เริ่มแรก คือตั้งแต่แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช ๒๔๗๕, ๒๔๗๘, ๒๔๘๔, ๒๕๐๓^๒ และในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐ ความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนในข้อที่ ๖ ว่า "ให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีสุขภาพและอนามัยสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ" และหมวดที่ ๖ ในข้อ ๕๑ ได้กำหนดไว้ว่า "รัฐพึงจัดการพลศึกษาในทุกระดับการศึกษาและพึงจัดให้ประชาชนทั่วไปเพื่อ เสริมสร้างและให้เกิดความสำนึกในคุณค่าของการกีฬาสุขภาพอนามัยและกิจกรรมการพักผ่อน"^๓ ฉะนั้นการจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา

การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ครูจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ อบรมสั่งสอนนักเรียนให้เป็นพลเมืองดีของชาติ ฝึกฝนให้นักเรียนมีอุดมคติตามที่ประเทศชาติต้องการ และครูจะต้องสอนให้นักเรียนได้รู้จักการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ ครูยังจะต้องถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมแก่นักเรียน สอนให้นักเรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจด้วยตนเองได้ รู้จักและสามารถใช้เวลารว่างให้เป็นประโยชน์ ดังที่คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา กล่าวว่า "ครู คือผู้ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาการโดยรอบด้านขึ้นในตัวผู้เรียน เป็นผู้ที่มีคุณธรรมในระดับวิญญูชนจะพึงปฏิบัติได้ และมีลักษณะที่พึงประสงค์

^๑ John C. Thomson, Physical Education for the 1970's (Engle Wood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, 1971), p. 1.

^๒ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, การศึกษาในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๔), หน้า ๑๑ - ๑๕.

^๓ กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐ (กรุงเทพมหานคร: กองแผนงานสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๐), หน้า ๑๕.

ทั้งในแง่บุคลิกภาพทั่วไป ความสัมพันธ์ต่อศิษย์ และบทบาทต่อสังคม"^๑

ภิญโญ สาธร ได้กล่าวถึงความสำคัญของครูไว้ว่า

โรงเรียนเป็นระบบสังคมระบบหนึ่ง อาคารเรียน หลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์ การเรียนการสอนจะดีอย่างไรก็ตามจะไร้ความหมาย ถ้าคนใช้สิ่งเหล่านี้ไม่มีความสามารถ พอ ไม่มีความตั้งใจหรือพอใจจะใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมความว่าความเจริญในวง การศึกษา ขึ้นอยู่กับบุคคลหลายฝ่ายที่สำคัญที่สุดคือ ผู้บริหารกับครูผู้สอน^๒

สิปปนนท์ เกตุทัต กล่าวว่า "ครูเป็นผู้รับผิดชอบการเรียนการสอนของเด็ก เป็นผู้ มีหน้าที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาการโดยรวมขึ้นในตัวผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนรักอิสระ ภาพในการแสวงหาความจริง เพื่อชีวิตและสังคมที่ดีกว่าปัจจุบัน"^๓

การจัดการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาในโรงเรียนก็เช่นกัน ครูพลศึกษาจะมีบทบาท สำคัญที่สุด ในการที่จะทำให้การเรียนการสอนวิชาพลศึกษาในโรงเรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่วางไว้ ครูพลศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา แขนงนี้ มีความรู้ความชำนาญ สามารถจัดสภาพการณ์ที่จะส่งเสริมประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับ นักเรียนได้ การปฏิบัติงานของครูพลศึกษาในโรงเรียน จะเป็นสิ่งหนึ่งที่จะชี้ให้เห็นว่า วิชา ศึกษพลศึกษาจะได้รับการยอมรับจากครูในโรงเรียน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ตลอดจนประชาชน ทั่วไป

ดั่งที่ วรศักดิ์ เพียรชอบ กล่าวว่า

ครูพลศึกษานับว่ามีความสำคัญในวิชาพลศึกษาเป็นอย่างมาก การที่วิชาพลศึกษาจะมี ประโยชน์ต่อนัก เรียนหรือไม่มากนักเพียงใดนั้น จะขึ้นอยู่กับว่าครูพลศึกษาสามารถจัดหรือ

^๑ คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา, "แนวปฏิรูปการศึกษา" แนวการ ปฏิรูปการศึกษาสำหรับในอนาคต (กรุงเทพมหานคร: ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, ๒๕๑๖), หน้า ๔๔.

^๒ ภิญโญ สาธร, หลักบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๑๔), หน้า ๑๔๔.

^๓ สิปปนนท์ เกตุทัต, "การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม การเสริมสร้างสังคมมนุษย์ ในแนวทางแห่งธรรมสัจจะ," อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร. จรุงทัศน ทุภักขมา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศิริธรรมสาร, ๒๕๑๔), หน้า ๓๑.

สอนวิชาพลศึกษาให้นักเรียนได้รับประโยชน์หรือไม่มากนักเพียงใด ถ้าครูสามารถจัดโปรแกรมพลศึกษาให้มีการเรียนการสอนที่นักเรียนได้รับประโยชน์มาก ผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครอง ตลอดจนประชาชนทั่วไป ก็จะเห็นความสำคัญของวิชาพลศึกษาต้องการให้มีการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาต่อไป แต่ถ้าหากการสอนวิชาพลศึกษาของครูตรงกันข้ามกับที่กล่าวนี้ โรงเรียนหรือผู้มีส่วนรับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการศึกษาของนักเรียนก็ควรจะเลิกสนับสนุน หรือจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาแก่นักเรียนในโรงเรียนก็ได้^๑

ครูพลศึกษามีใช้มีหน้าที่เฉพาะการสอนอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทจำเป็นและสำคัญในอันที่จะช่วยพัฒนาทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ให้กับเด็ก นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่นที่ครูพลศึกษาไปมีบทบาทรับผิดชอบ เช่น งานทางด้านวิชาการ งานทางด้านบริหาร และไปมีบทบาทในสังคมหรือชุมชนที่อาศัยอยู่ เช่น ในการวิจัยของ สุพรรณ จิตต์ภักดี เรื่อง "ปัญหาการจัดและดำเนินการโปรแกรมพลศึกษาในโรงเรียนราษฎร์ระดับมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา ๘" ผลการวิจัยพบว่า ครูพลศึกษามีจำนวนน้อยไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนนักเรียน ทำให้มีชั่วโมงสอนมาก นอกจากนี้ยังต้องสอนวิชาสามัญอื่น ๆ และมีงานด้านอื่นที่นอกเหนือจากชั่วโมงสอนด้วย^๒ จึงจำเป็นที่ครูพลศึกษาหรือผู้ที่จะไปเป็นครูพลศึกษาได้ทราบและปฏิบัติตามบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบที่ตนมีอยู่ให้ดีที่สุด เพราะสิ่งเหล่านี้จะชี้ให้เห็นว่า วิชาพลศึกษาจะก้าวหน้าต่อไปหรือไม่ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงบทบาทของครูพลศึกษา โดยเฉพาะ ครูพลศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนภูมิภาคเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงบทบาทในการทำงานของครูพลศึกษาต่อไป

^๑ วรศักดิ์ เพียรชอบ, "หลักสูตรการผลิตครูพลศึกษา" วารสารสุขศึกษา พลศึกษา สันตนาการ ๖ (ตุลาคม ๒๕๒๓) : ๓.

^๒ สุพรรณ จิตต์ภักดี, "ปัญหาการจัดและดำเนินการโปรแกรมพลศึกษาในโรงเรียนราษฎร์ ระดับมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา ๘" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาพลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔) หน้า ๗๖.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. ศึกษาบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่ควรจะเป็นของครูพลศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนภูมิภาค
๒. ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่ควรจะเป็นของครูพลศึกษาโรงเรียนรัฐบาล ระดับมัธยมศึกษาในส่วนภูมิภาค
๓. ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่ควรจะเป็นของครูพลศึกษาโรงเรียนราษฎร์ ระดับมัธยมศึกษาในส่วนภูมิภาค
๔. ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงของครูพลศึกษาโรงเรียนรัฐบาลกับครูพลศึกษาโรงเรียนราษฎร์ ระดับมัธยมศึกษาในส่วนภูมิภาค

ขอบเขตของการวิจัย

๑. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงบทบาทของครูพลศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนภูมิภาค ใน ๒ ลักษณะ คือ บทบาทที่ปฏิบัติจริง กับ บทบาทที่ควรจะเป็น ในด้านต่าง ๆ ๖ ด้าน ซึ่งครอบคลุมถึงบทบาทของครูพลศึกษาดังนี้

- ๑.๑ บทบาทของครูพลศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอน
- ๑.๒ บทบาทของครูพลศึกษาที่มีต่อนักเรียน
- ๑.๓ บทบาทของครูพลศึกษาที่มีต่อสายวิชาพลศึกษา
- ๑.๔ บทบาทของครูพลศึกษาที่มีต่อโรงเรียน
- ๑.๕ บทบาทของครูพลศึกษาที่มีต่อชุมชน
- ๑.๖ บทบาทของครูพลศึกษาที่มีต่อสายวิชาชีพ

๒. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น ๒ พวก คือ

- ๒.๑ ครูพลศึกษาโรงเรียนรัฐบาล ระดับมัธยมศึกษาในส่วนภูมิภาค
- ๒.๒ ครูพลศึกษาโรงเรียนราษฎร์ ระดับมัธยมศึกษาในส่วนภูมิภาค

สำหรับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนั้น เป็นโรงเรียนรัฐบาล ๔๔ แห่ง เป็นโรงเรียนราษฎร์ ๔๔ แห่ง รวมทั้งสิ้น ๘๘ แห่ง โดยการสุ่มแบบ ๓ ชั้น (Three Stage Sampling)

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้วิจัยเชื่อว่าข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของครูพลศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนภูมิภาค เป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้และตรงกับความเป็นจริง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบถึงบทบาทของครูพลศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนภูมิภาค และความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทนั้น
๒. นำผลการวิจัยที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการทำงานของครูพลศึกษา
๓. เป็นแนวทางในการผลิตบุคลากรทางพลศึกษาให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับบทบาทที่จะปฏิบัติ
๔. เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยต่อไปในเรื่องของบทบาทของครูพลศึกษาในระดับการศึกษาอื่น หรือตามการรับรู้หรือตามความคาดหวังของบุคคลอื่น ๆ เช่น ผู้บริหาร ครู และนักเรียนในโรงเรียน

คำจำกัดความของการวิจัย

บทบาท หมายถึง หน้าที่และความรับผิดชอบ เกี่ยวกับงานทั้งที่เป็นงานในหน้าที่โดยตรงและงานพิเศษอื่น ๆ อันอาจจะเกิดประโยชน์ต่องานในหน้าที่ของครูพลศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา

บทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง บทบาทที่ครูพลศึกษาปฏิบัติอยู่เป็นประจำ

บทบาทที่ควรจะเป็น หมายถึง บทบาทที่ครูพลศึกษามีความคิดเห็นว่าควรจะปฏิบัติ

ครูพลศึกษา หมายถึง ผู้ทำหน้าที่สอนวิชาพลศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนภูมิภาค

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ที่ทำการเปิดสอนนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

โรงเรียนรัฐบาล หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนภูมิภาคที่สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

โรงเรียนราษฎร์ หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนภูมิภาคที่สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

ผู้วิจัยไม่สามารถควบคุมในเรื่องประสบการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งอาจจะ
ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความแตกต่างกันในด้านการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทในด้านต่าง ๆ ได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย